

Ý NGHĨA, THỰC TRẠNG VÀ KẾT QUẢ BƯỚC ĐẦU TỔNG ĐIỀU TRA DÂN SỐ VÀ NHÀ Ở TỈNH HÀ TĨNH

Trần Thanh Bình

*Ủy viên thường trực BCD tỉnh
Phó Cục trưởng Cục Thống kê*

Chỉ tiêu hộ, dân số và chất lượng dân số vừa là mục tiêu vừa là kết quả lãnh đạo chỉ đạo phát triển kinh tế xã hội, an ninh quốc phòng của quốc gia hay của một địa phương. Trong tổ chức chính quyền địa phương thời phong kiến đã chia các đơn vị hành chính thành 4 cấp là: Lộ, Phủ, Châu, Hương (xã đổi thành Hương) nhằm quản lý chặt chẽ hộ tịch và thống kê dân số. Hai khoản thuế chủ yếu mà họ phải đóng là thuế thân và thuế điền thổ. Những người trốn thuế thân phải chịu những hình phạt nặng nề cho nên nhiều người phải bỏ làng tha phương cầu thực vì không có tiền đóng thuế thân cho chính quyền thuộc địa.

Trong thời đại ngày nay, chỉ tiêu hộ, dân số, dân số trung bình là một chỉ tiêu phản ánh quy mô và trình độ phát triển kinh tế xã hội quan trọng, được đưa vào nghị quyết của đại hội Đảng và nghị quyết của Hội đồng nhân dân các cấp, như: tốc độ tăng dân số, tỷ suất sinh; các chỉ tiêu tính toán liên quan đến dân số như: GDP (GRDP) bình quân đầu người; thu nhập bình quân đầu người; lương thực bình quân đầu người, số bác sỹ trên một vạn dân; tỷ lệ người dân tham gia bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế, bảo hiểm thất nghiệp và các loại bảo hiểm khác. Trong thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới còn có các tiêu chí: tỷ lệ hộ sử dụng điện an toàn, tỷ lệ hộ có nhà đạt chuẩn, tỷ lệ hộ nghèo, tỷ lệ hộ sử dụng nước sạch, vệ sinh môi trường, tỷ lệ trẻ em suy dinh dưỡng v.v. Chỉ tiêu đánh giá về chất lượng dân số còn có như: trình độ văn hóa, trình độ học vấn, tỷ lệ lao động được đào tạo, chiều cao, cân nặng, tuổi thọ bình quân v.v. Chỉ tiêu về quy mô dân số còn là chỉ tiêu trong chiến lược phát triển kinh tế xã hội dài hạn của một quốc gia. Các quốc gia phát triển đã đưa chỉ tiêu đánh giá phát triển con người (HDI) vừa là mục tiêu vừa để đánh giá trình độ phát triển, trình độ quản lý và lãnh đạo của một đất nước. Đặc biệt, thực hiện Nghị quyết đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XII về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả và Nghị quyết 37 –NQ/TW ngày 24/12/2018 của Ban chấp hành Trung ương về việc sắp xếp các đơn vị hành chính cấp huyện, cấp xã.

Thực trạng dân số và quản lý dân số hiện nay dưới góc độ quản lý: Chỉ tiêu hộ và dân số được các cấp chính quyền và nhiều bộ, ngành quan tâm, được giao các chỉ tiêu do bộ, ngành quản lý theo từng lĩnh vực chuyên sâu nên việc theo dõi thống kê về hộ và dân số có nội dung phạm vi khác nhau, chưa nói đến yếu tố chính trị, bệnh thành tích và những khó khăn không mong muốn trong công tác quản lý. Ở góc độ tập quán, văn hóa, điều kiện sinh sống và gắn với khó khăn trong công tác quản lý của cơ quan nhà nước và chính quyền địa phương; nhu cầu và quyền lợi của người dân mà người dân tìm đến những nơi có điều kiện sống tốt hơn, tự do di cư, xâm cư, xâm canh. Cũng vì không liên quan đến quyền lợi của mỗi người dân mà người dân “tự do di cư” từ thôn này sang thôn khác; từ xã này sang xã khác mà

không phải làm các thủ tục gì về quản lý nhà nước. Trình trạng người dân đăng ký quản lý hộ khẩu, hộ tịch ở xã này sang di cư đến xã khác ở; hoặc ngược lại người dân đang ở xã khác mà đăng ký hộ khẩu, đăng ký khai sinh ở xã này; đặc biệt vùng sâu, vùng xa với số lượng có khi một nhóm người lên đến hàng trăm người trong một xã. Nói rộng ra, người dân và lao động biến động, di cư từ huyện, tỉnh này sang huyện, tỉnh khác; nước này sang nước khác; làm cho công tác quản lý hộ, dân số, biến động dân số trùng, sót và gặp nhiều khó khăn về tính chính xác, tính kịp thời ngay từ cấp xã.

Để có một cách nhìn tổng quát, khách quan và đánh giá về dân số; Đảng và Nhà nước ta đã đưa Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2019 vào trong Chương trình tổng thể các cuộc điều tra thống kê quốc gia và được luật hóa trong Luật Thống kê năm 2015. Đây là Tổng điều tra dân số lần thứ 5 kể từ sau khi sau khi thống nhất đất nước (1975) được tổ chức vào những năm có số cuối là số 9 (1979, 1989, 1999, 2009). Trước 1975, ở Miền Bắc có hai lần Tổng điều tra dân số vào 01/3/1960 và 01/4/1974). Cuộc Tổng điều tra được Đảng, Nhà nước, chính quyền các cấp, đặc biệt các tổ chức quốc tế quan tâm, tư vấn và tài trợ. Các cấp, các ngành và chính quyền địa phương, mà đặc biệt là cấp xã có nhiệm vụ thực hiện chủ trương của cấp trên; đưa chủ trương của Đảng và Nhà nước về cuộc Tổng điều tra dân số là cơ hội, là động lực, biến thành nguồn lực để có bộ số liệu về dân số và nhà ở tốt nhất cho cấp xã theo quy định, khái niệm thống nhất toàn quốc một cách khách quan nhất, chính xác nhất; kiểm tra đối chiếu các nguồn số liệu khác; tạo điều kiện về mặt thời gian, khắc phục khó khăn để các điều tra viên hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ. Đối với Nhân Dân tham gia vào cuộc Tổng điều tra là vinh dự, tự hào và coi đây là cơ hội, trách nhiệm để đóng góp cho Nhà nước có được bộ số liệu đánh giá về quy mô, chất lượng dân số; đánh giá về chính sách dân số, chính sách về phát triển kinh tế xã hội 10 năm qua và xây dựng chính sách về dân số, chính sách về phát triển kinh tế xã hội cho mười năm tiếp theo và lâu hơn nữa. Cùng với phát triển khoa học kỹ thuật, công nghệ 4.0 và trình độ quản lý nhà nước ngày một nâng cao; đây là cuộc Tổng điều tra dân số có quy mô lớn, sử dụng gần như hoàn toàn về ứng dụng công nghệ điều tra phiếu điện tử (CAPI, không sử dụng phiếu giấy) đầu tiên ở nước ta. Do tính phức tạp biến động của dân số và nhu cầu phát triển, di cư của mỗi người dân thì chưa hẳn là cuộc Tổng điều tra dân số lần cuối do nhờ quản lý con người bằng mã số định danh cá nhân trong thời gian tới.

Chủ tịch UBND xã đưa cán bộ phúc tra đến xác nhận trình trạng vùng sâu, vùng xa sống xâm cư của nhân dân ở xã này, đăng ký hộ khẩu và khai sinh ở xã khác

Tổng điều tra năm 2019 thu thập thông tin trên hai nhóm phiếu: Điều tra toàn bộ và điều tra mẫu. Nhóm phiếu điều tra toàn bộ gồm 22 câu hỏi, điều tra các thông tin về dân số cơ bản và thông tin về nhà ở của hộ. Nhóm phiếu điều tra chọn mẫu phức tạp hơn, mẫu được tiến hành trên 9% dân số cả nước, với 65 câu hỏi. Ngoài các câu có trong phiếu điều tra toàn bộ, còn có thêm các nhóm thông tin khá nhạy cảm liên quan đến dân số, như: tình trạng di cư và lý do di cư, tình trạng khuyết tật, tuổi kết hôn lần đầu, tình trạng lao động việc làm, lịch sử sinh của nữ vị thành niên từ 10-14 tuổi và phụ nữ từ 15 đến 49 tuổi, thông tin về người chết, thông tin về nhà ở v.v.

Điều tra viên đang thực hiện Tổng điều tra trên điện thoại thông minh tại xã Hà Linh, huyện Hương Khê

Đến 23h30 ngày 23/4/2019, Hà Tĩnh nằm trong Tốp 7 tỉnh đã hoàn thành xong 100% số hộ và dân số trong cả nước, trước kế hoạch toàn quốc hai ngày. Một số khó khăn trong Tổng điều tra dân số ở Hà Tĩnh với quy mô trên 37 vạn hộ, hơn 1,27 triệu dân; 2687 địa bàn điều tra, trong đó có 152 địa bàn đặc thù (địa bàn đặc thù là nhà ở chung cư, nhà chùa, đền...) chiếm 5,65% số địa bàn và tổng dân số khi lập bảng kê nhân khẩu đặc thù 6236 người, chiếm 5,02% nhân khẩu toàn tỉnh. Dân số và địa bàn đặc thù tập trung chủ yếu ở thị xã Kỳ Anh (Công ty Fomosa) và một số ít ở thành phố Hà Tĩnh. Một số khó khăn cho điều tra viên do người dân sống vùng núi, sống du canh, du cư, xam cư, xa trung tâm hành chính xã; công tác đi lại khó khăn; lỗi không thực hiện được định vị GPS trước khi phỏng vấn hộ của điều tra viên; không thực hiện được đồng bộ dữ liệu về trung tâm do sóng 3G, 4G quá yếu v.v. Một số nơi khó tiếp cận, đối tượng điều tra có thời gian đi lao động dài ngày, làm theo ca phải điều tra ngoài giờ... phải liên hệ hợp đồng chặt chẽ về thời gian để đảm bảo tiến độ và chất lượng cuộc Tổng điều tra.

Nhờ làm tốt công tác chuẩn bị và chỉ đạo quyết liệt, tổ chức đồng loạt Lễ ra quân Tổng điều tra dân số và nhà trên khắp các xã phường, thị trấn một cách thuận lợi và đúng quy định. Trước ngày Tổng điều tra, qua kiểm tra có 2049 lượt thôn, tổ dân phố (chiếm 116,70%) và có 2253 lượt chi bộ thôn, tổ dân phố (chiếm 128,38%) đưa nội dung Tổng điều tra dân số và nhà ở vào nội dung hội nghị ở cấp thôn; 100% tổ chức chi bộ cơ quan đưa nội dung tổng điều tra dân số quán triệt tại chi bộ theo Chỉ số 31-CT/TU, ngày 06/01/2019 của BTV Tỉnh ủy và Văn bản số 481/UBND-

VX, ngày 21/01/2019 của Chủ tịch UBND tỉnh về việc tăng cường chỉ đạo thực hiện Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2019 trên địa bàn tỉnh.

BCĐ Huyện Lộc Hà họp soát xét toàn bộ công tác Tổng điều tra và chỉ đạo thực hiện những nội dung trong thời gian tới

Đến nay, cuộc Tổng điều tra dân số và nhà ở trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh đã thành công, đang thực hiện các nhiệm vụ phúc tra và nghiệm thu của Ban chỉ đạo Trung ương. Kết quả sơ bộ sẽ được Trung ương công bố vào tháng 7/2019; kết quả điều tra mẫu sẽ được công bố vào quý IV năm 2019; kết quả điều tra toàn bộ sẽ được công bố vào quý II năm 2020. Với ứng dụng công nghệ thông tin tuyệt đối sẽ xử lý nhanh và chính xác; giúp cho kết quả và sản phẩm của cuộc Tổng điều tra đảm bảo theo đúng kế hoạch, sớm phát huy và đi vào cuộc sống của mỗi người Dân./.